

**EUREKA
Digital
18-2008**

KANDIDATUNDERSØKELSE

**4-ÅRIG FAGLÆRERUTDANNING I PRAKTISKE OG ESTETISK FAG VED
HØGSKOLEN I TROMSØ**

Kari Doseth Opstad
Høgskolen i Tromsø, Avdeling for lærerutdanning
Høsten 2008

EUREKA DIGITAL 18-2008

ISSN 0809-8360

ISBN: 978-82-7389-204-1

FORORD

Fra 2000 og fram til i dag har jeg arbeidet som høgskolelektor i kunst og håndverk ved faglærerutdanningen i praktiske og estetiske fag (forkortet Pelu) ved Høgskolen i Tromsø, avdeling for lærerutdanning. Interessen for å finne ut litt om de uteksaminerte studentenes (videre også kalt kandidater) yrkesarenaer, samt få tilbakemeldinger på hvordan de nå vurderer utdanningen ved Høgskolen i Tromsø, førte til at jeg på eget initiativ har gjennomført en spørreundersøkelse blant de fem første kullene.

Jeg vil takke alle tidligere Pelu- studenter som har svart på spørreundersøkelsen og gitt mye nyttig informasjon og konstruktive tilbakemeldinger. Takk også til de kandidatene som jeg har hatt lange telefonintervjuer med. Jeg ønsker dere lykke til i videre yrkesutøvelse. Dere gjør en viktig jobb!

Høgskolen i Tromsø,
avdeling for lærerutdanning
November 2008

Kari Doseth Opstad

INNHold

1. INNLEDNING	1
2. UTDANNINGENS HISTORIKK OG OPPBYGGING	2
2.1 HISTORIKK	2
2.2 STUDIETS ORGANISERING OG INNHold	3
2.3 ORGANISERING AV PELU-UTDANNINGEN I TROMSØ	4
3. UNDERSØKELSESMETODE/ DATAINNSAMLING	5
3.1 SVARPROSENT	6
3.2 SPØRSMÅLENE I UNDERSØKELSEN	7
4. RESULTATER	8
4.1 PERSONALIA	8
4.2 KANDIDATENES ARBEIDSLIV/YRKESARENA	9
Kandidatenes ulike jobbtper (yrkesarenaer)	10
Geografisk fordeling av kandidatenes yrkesarenaer	12
Undervisningsfag for kandidater i lærerstillinger	13
Andre oppgaver knyttet til undervisningsstillingene	12
Trivsel i nåværende jobb	15
Kandidatenes opplevelse av egen kompetanse i forhold til jobben	15
Områder kandidatene opplever å lykkes godt med	17
Kandidatenes vurdering av utdanningens relevans i forhold til nåværende jobb	18
Områder hvor kandidatene føler at de har behov for mer kompetanse	19
4.3 TILBAKEBLIKK PÅ UTDANNINGEN	20
Kandidatenes begrunnelse for valg av Pelu-utdanningen	20
Hva kandidatene er minst fornøyd med ved utdanningen på høgskolen	21
Hva er kandidatene mest fornøyd med ved utdanningen på høgskolen	24
4.4 ANDRE KOMMENTARER	25
Kommentarer fra kandidater som har andre yrkesarenaer	
enn lærerstillinger i grunnskolen	26
Kandidatenes opplevelse av egen status og posisjon i skolen	26
Positive reaksjoner på undersøkelsen og utdanningen	27
5. OPPSUMMERING OG DRØFTING	28
6. KONKLUSJON	32

LITTERATURLISTE

VEDLEGG 1

1. INNLEDNING

Denne rapporten presenterer resultatene fra en spørreundersøkelse gjennomført blant uteksaminerte studenter fra den 4-årig faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag (forkortet Pelu) ved Høgskolen i Tromsø (HiTØ) fra 2003-2007. Undersøkelsen viser hvor de tidligere Pelu-studentene (heretter også kalt kandidater) befinner seg geografisk, hvilke type jobber de har, og hvilke trinn og fag de underviser i. Kandidatene har vurdert egen kompetanse, utdanningens relevans og trivsel i forhold til nåværende jobb (2007). Behovet for etter- og videreutdanning er også kartlagt. Jeg har spurt hva kandidatene er mest og minst fornøyd med ved egen utdanning. I tillegg har spørreskjemaet en åpen kommentardel for alle typer kommentarer kandidatene selv vurderer som relevante for undersøkelsen.

Formålet med undersøkelsen har vært å få mer kunnskap om studentenes yrkesarenaer for derigjennom å kunne forbedre sammenhengen mellom utdanningen ved høgskolen og yrkesutøvingen. Yrkesarena brukes i denne rapporten om hele spekteret av jobber kandidatene innehar, ikke bare de som utdanningen er rettet mot. Faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag er en ny type lærerutdanning. Første studentkull ble uteksaminert våren 2003. Det har ikke tidligere vært gjennomført noen tilsvarende kartlegging knyttet til Pelu-kandidatenes yrkesarenaer ved Høgskolen i Tromsø. Innsamlede data fra denne undersøkelsen vil derfor kunne gi høgskolen verdifull kunnskap som kan bidra til å bedre kvaliteten på utdanningen.

Rapporten er bygd opp ved at det først gis et tilbakeblikk på bakgrunnen for opprettelse av utdanningen og en beskrivelse av studiets oppbygging og struktur. Det redegjøres videre for metode for datainnsamling og svarprosent. Deretter presenteres resultatene, før rapporten avsluttes med oppsummering, drøfting og konklusjoner.

2. UTDANNINGENS HISTORIKK OG OPPBYGGING

2.1 HISTORIKK

I forbindelse med behandlingen av Stortingsmelding nr. 48 (1996-97): *Om lærerutdanning* vedtok Stortinget 17. juni 1997 opprettelsen av en ”forsterket” faglærerutdanning i praktisk-estetiske fag. To år senere, sommeren 1999, forelå rammeplan og forskrift for utdanningen som fikk navnet 4-årig faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag.

Faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag kvalifiserer for arbeid i alle grunnskolens trinn i de fagene som utdanningen omfatter. I tillegg kvalifiserer utdanningen for annet lærerarbeid knyttet til faglig og kulturell virksomhet med barn, unge og voksne, og særlig for breddeorientert opplæring i kunstoffagene ved musikk – og kulturskolene. Med tilstrekkelig fordypning i fag kvalifiserer den også for arbeid i videregående opplæring og folkehøgskole. Utdanningen skal forberede for faglærerens funksjoner, der ansvar for et helhetlig læringsmiljø med vekt på den estetiske dimensjonen er en sentral oppgave. (Rammeplan s.12)

Initiativet til utdanningen kom fra førstelektor ved Norges musikkhøgskole Signe Kalsnes, som også var styreleder i Landslaget Musikk i Skolen (nå Musikk i skolen). Gjennom denne organisasjonen ble det fagpolitiske arbeidet for opprettelsen av utdanningen drevet. Kalsnes ga følgende begrunnelse for arbeidet med å etablere en ny lærerutdanning:

...ut fra erkjennelsen om at den estetiske dimensjonen i lærerplanene for grunnskolen, L-97 (KUF, 1996a) ikke kunne realiseres uten at grunnskolelærerne var i besittelse av betydelig mer kompetanse, både faglig og pedagogisk i estetiske fag enn allmennlærerutdanningen hittil hadde resultert i. Jeg var dessuten overbevist om at de estetiske fagene aldri kunne få tilstrekkelig rom i en allmennlærerutdanning som har som siktemål å gi formell undervisningskompetanse i alle fag. Fagtrengselen var på dette tidspunktet allerede påfallende, samtidig som kravet til faglig fordypning ble stadig sterkere. Det var også et problem at de 3-årige faglærerutdanningene i musikk og forming i relativt beskjeden grad rekrutterte lærere i grunnskolen, bl.a. fordi grunnskoler i liten grad tilsetter lærere med kun ett undervisningsfag (Kalsnes 2002).

De første kullene med studenter på faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag startet høsten 1999 ved Høgskolen i Tromsø, Høgskolen på Nesna og Høgskolen i Telemark. Høsten etter startet også Høgskolen Stord-Haugesund samme studietilbudet. Våren 2008 var det fremdeles bare disse fire høgskolene som ga dette studietilbudet, selv om departementet i forbindelse med Stortingets behandlingen av ny lærerutdanning i juni 2002 (UFD 2002) uttrykte at de ville stille seg positive til at flere institusjoner etablerte faglærerutdanning i

praktiske og estetiske fag. Ved studiestart høsten 2008 var det kun Høgskolen i Tromsø og Høgskolen i Telemark som tok opp nye kull til utdanningen.

Ved Høgskolen i Tromsø har man hvert år siden høsten 1999 og fram til i dag tatt opp studentkull på Pelu. Antallet studenter pr. år har stort sett ligget mellom 20 -30, avhengig av søkningen til utdanningen. Totalt 104 kandidater er uteksaminert ved HiTø i løpet av de 5 kullene som inngår i undersøkelsen. Gjennomsnittlig er det 20,8 kandidater pr. år. Studentkullet som avsluttet studiet våren 2008 er ikke med i undersøkelsen.

2.2 STUDIETS ORGANISERING OG INNHOLD

Studiets organisering og innhold beskrives i Forskrift til rammeplan for faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag, fastsatt av Utdannings- og forskningsdepartementet 3. april 2003 med hjemmel i lov av 12. mai 1995 nr. 22 om universiteter og høgskoler § 46 nr. 4.

§ 1 Organisering og innhold

Faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag er en fireårig yrkesutdanning (240 studiepoeng). Utdanningen omfatter en obligatorisk del på 120 studiepoeng og en valgbar del på 120 studiepoeng.

Utdanningens obligatoriske del består av

Pedagogikk	30 studiepoeng
Kunst og håndverk	30 studiepoeng
Musikk	30 studiepoeng
Norsk	30 studiepoeng
Praksisopplæring med omfang tilsvarende 18 – 20 arbeidsuker er integrert i studieenheter	

Utdanningen valgbar del består av valg av to av følgende fag:

Heimkunnskap, kroppsøving, dans og drama	60 studiepoeng
Påbygging av fag eller nye fag som ikke tidligere er valgt	60 studiepoeng

Alle fag skal omfatte fagdidaktikk og til vanlig også praksisopplæring.

Faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag bygger på generell studiekompetanse. Det er ingen spesielle opptaksvilkår eller opptaksprøve ut over dette.

2.3 ORGANISERING AV PELU-UTDANNINGEN I TROMSØ

De fire høgskolene som har denne utdanningen har valgt å organisere de 4 studieårene på noe forskjellige måter. I Tromsø har man fra 2003 valgt å legge alle de obligatoriske fagene til de to første årene, mens den valgfrie delen ligger de to siste årene.

Fig. 1: Tromsø-modellen fra 2003 og fram til i dag

1.år	Kunst og håndverk 30 studiepoeng	Musikk 15 studiepoeng	Pedagogikk 15 studiepoeng
2.år	Norsk 30 studiepoeng	Musikk 15 studiepoeng	Pedagogikk 15 studiepoeng
3.år	Fagvalg 2 x 30 studiepoeng: (må velge ett av de praktiske fagene) Ernæring helse og miljø, Kroppsøving barnetrinnet, Drama 1, Dans		
4.år	Fagvalg og fordypningsfag 2 x 30 studiepoeng eller 60 studiepoeng: (tilbudet kan variere) Kunst og håndverk 3, Kunst og håndverk 4, Musikk i skole 2, Musikk i skole 3, Kroppsøving på ungdomstrinnet, Drama 2, Norskdidaktikk 5 – 10 trinn		

Fordelen med denne modellen er at studentene må gjennomføre alle de obligatoriske fagene de to første årene. På denne måten får man en hensiktsmessig ”siling” av studentene tidlig i studiet. Man utsetter ikke minimumskravene studenten må bestå til 3. eller 4. studieår. Studenter som ikke klarer kravene, eller som finner ut at utdanningen ikke er den rette for dem, kan avslutte studiet på et relativt tidlig tidspunkt i studieforløpet. De valgfrie fagene kan

skiftes dersom de skulle vise seg for vanskelige eller av andre grunner ikke passer, men ikke de obligatoriske.

Modellen har to eller maksimalt tre fag hvert år, noe som gir mulighet for større konsentrasjon om hvert fag, men som også gir noe kortere ”modningstid” innenfor hvert fag. Den obligatoriske delen av fagene musikk og pedagogikk er fordelt over de to første årene, bl.a. for å ivareta den tid og modningsprosessen fagene trenger. Kunst og håndverk og norsk har alle 30 studiepoengene samlet på ett år, henholdsvis 1. og 2. studieåret. Samarbeidet i lærerteamene er blitt enklere og bedre med færre lærere involvert. En svakhet ved modellen er at tverrfaglige prosjekter som involverer fag som ikke ligger plassert i samme år er blitt vanskeligere å gjennomføre.

3. UNDERSØKELSESMETODE/DATAINNSAMLING

Det ble sendt ut til sammen 104 brev til alle kandidater som har fullført studiet i perioden 2003 til og med 2007, dvs. 5 studentkull. De første spørreskjemaene ble sendt ut i mai 2007 til de 4 første kullene (studenter uteksaminert i perioden 2003 – 2006). Høsten 2007 og våren 2008 ble det sendt ut purringer, samtidig som det siste kullet som fullførte utdanningen i 2007 også fikk tilsendt undersøkelsen. Svarene for de fire første kullene kom inn i løpet av våren 2008, mens siste purring og svar fra det siste kullet kom tidlig høsten 2008.

Det har vært vanskelig å finne alle studentene. Mange brev har kommet i retur med ukjent adresse. Totalt 11 kandidater har det ikke vært mulig å oppspore. Alle brevene til disse har kommet i retur fra postverket. Det er grunn til å tro at antallet som ikke har fått spørreskjemaet er noe større, fordi det ikke er alle brev som blir returnert, av ulike grunner.

Jeg har hatt telefonintervju med 17 kandidater, både kandidater som har svart på spørreskjemaet og kandidater som ikke har svart. Derigjennom har jeg fått telefonnummer og adresser til kandidater jeg ellers vanskelig ville ha fått tak i. Samtidig har de gitt meg mye viktig og utfyllende informasjon som ikke inngår i spørreskjemaet, men som naturligvis er en del av grunnlaget for en noen av mine kommentarer og refleksjoner. Kandidater som jeg har snakket med, men som ikke har svart skriftlig på spørreskjemaet, inngår ikke i svarprosenten eller noe av tallmaterialet. På bakgrunn av ønsket om å få en høyest mulig svarprosent har

spørreskjemaene blitt sendt ut over en relativt lang tidsperiode, etter hvert som stadig flere kandidater har blitt oppsporet.

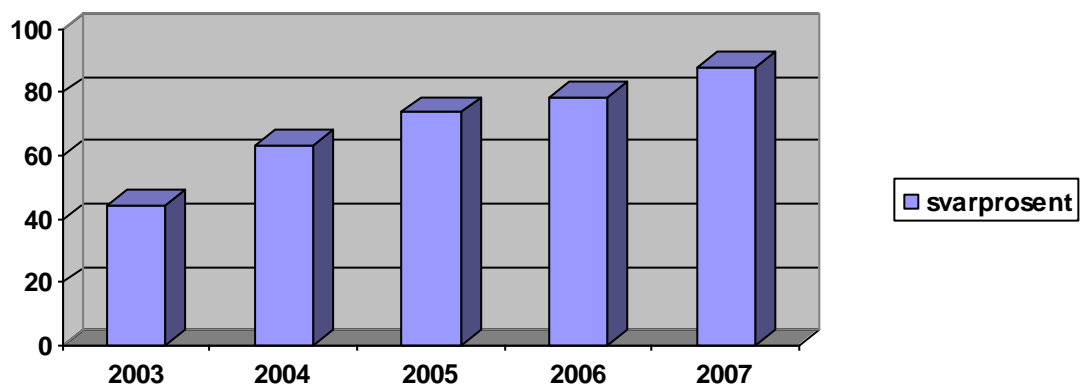
3.1 SVARPROSENT

Svarprosenten er på 69,2 %. Det er ikke gitt noen form for belønning, for de som har svart på undersøkelsen.

Fig. 2: Svarprosent fordelt på de ulike årskullene

År for avsluttende eksamen	Antall kandidater	Antall svar	Svarprosent
2007	14	12	87,7 %
2006	23	18	78,3 %
2005	19	14	73,7 %
2004	30	19	63,3 %
2003	18	8	44,4 %

Fig. 3: Svarprosent presentert i søylediagram

Figur 3 viser at svarprosenten har en jevn stigning fra 2003 til 2007. Dette kan skyldes at nærheten i tid fra avsluttet studium gjør at kandidatene føler en større lojalitet til høgskolen. Erfaringene fra utdanningen er "ferskere". Det første studentkullet har en relativt lav svarprosent sett i forhold til de andre kullene, noe som kan ha sammenheng med at utdanningen ikke hadde funnet sin form, en del strukturer var ikke helt på plass og studentene på dette kullet uttrykte større missnøye enn senere studentkull.

32 kandidater (30,8 %) har ikke svart på spørreundersøkelsen. Av disse er det 11 kandidater (15,3 %) der alle brev har kommet i retur med ukjent adresse. Hvorfor de gjenværende 21 kandidatene (15,5 %) ikke har svart, har jeg ikke noe grunnlag for å gi svar på. I første omgang hadde jeg en teori om at det var de som følte at de ikke hadde lykket på arbeidsmarkedet, som unnlot å svare. Etter å ha kontakt en del av dem på telefon, samt innhentet informasjon fra medstudenter fra høgskolen, fant jeg ikke hold for denne teorien. Kandidatene som ikke har svart, ser ut til å representere hele spekteret av yrkesarenaer, tilsvarende de som har svart.

3.2 SPØRSMÅLENE I UNDERSØKELSEN

Spørsmålene i spørreskjemaet er sortert i tre hovedkategorier: Personalialia, nåværende yrkesarena og tilbakeblikk på utdanningen ved høgskolen. Dette er gjort for å gjøre analysearbeidet mer oversiktlig. Disse kategoriene er ikke brukt i spørreskjemaet, og spørsmålene er heller ikke stilt i samme rekkefølge som de presenteres her:

Personalialia:

- Navn (kandidatene kunne være anonym dersom de ønsket)
- Alder
- Start- og avslutningsår for utdanningen
- e-postadresse (for de ønsket å få tilsendt sluttrapporten på e-post)

Spørsmål knyttet til nåværende yrkesarena:

- Arbeidssted (geografisk)
- Hvilken type jobb, eventuelt andre gjøremål (permisjon, studier, arbeidsledighet, m.m)
- For de som er tilsatt i lærerstillinger kommer i tillegg spørsmål om:
  - Skoleslag
  - Hvilke klassetrinn kandidatene underviser på
  - Hvilke fag kandidatene underviser i
  - Andre oppgaver knyttet til jobben
  - Stillingsstørrelse og ansettelsesforhold (fast, midlertidig, vikariater m.m)
- Trivsel i nåværende jobb
- Ønske om annen jobb
- Vurdering av egen kompetanse i forhold til jobben

- Områder kandidaten lykkes spesielt godt innefor, eller har god kompetanse på
- Områder kandidaten føler at de trenger mer kompetanse på/etterutdanningsbehov

Spørsmål knyttet til utdanningen ved Høgskolen i Tromsø:

- Hvorfor kandidaten valgte Pelu-utdanning
- Utdanningens relevans i forhold til nåværende jobb
- Utdanningen ved Høgskolen i Tromsø
  - Hva kandidaten er mest fornøyd med
  - Hva kandidaten er minst fornøyd med

I tillegg er kandidatene oppfordret til å komme med andre kommentarer som de selv vurderer som relevante. Resultatene er i det følgende systematisert ut fra de tre nevnte hovedkategoriene, samt en del for de åpne kommentarer til slutt.

4. RESULTATER

I presentasjonen av en del resultater er det tatt med noen direkte sitater fra kandidatenes svar. Mange av spørsmålene i spørreskjemaet har ikke svaralternativer eller kategorier som kandidatene kan velge mellom. De har derfor vært nødt til å svare med egne formuleringer. Det er forsøkt å gjøre et representativt utvalg av svarene og de presenteres slik de er formulert av kandidatene selv. Dette er gjort for å få fram flere nyanser i svarene enn det rene grupperinger kan gi, og fordi noen kommentarer står i en spesiell kontekst. Sitatene bidrar også til å gi kandidatene en klarere ”stemme” som individer.

4.1 PERSONALIA

104 kandidater har blitt uteksaminert fra studiet i perioden 2003 – 2007. Kjønnfordelingen blant studentene viser en sterk overrepresentasjon av kvinner. Totalt 89 kvinner (85,6 %) og 15 menn (14,4 %) har gjennomført studiet. Svarprosenten i undersøkelsen er høyere blant kvinnene enn mennene: Henholdsvis 71,9 % og 53,3 %.

Gjennomsnittsalderen ved avsluttet studium var 29,5år. Tabellen nedenfor (fig. 4) viser aldersfordelingen i de ulike studentkullene.

Fig. 4: Aldersfordelingen på de ulike studentkullene, avslutningsåret

Avslutningsår	Alder				
	22 – 26	27 – 31	32 – 36	36 – 40	40 +
2003	50 %	38 %	0 %	0 %	12 %
2004	15 %	40 %	15 %	5 %	25 %
2005	36 %	29 %	7 %	21 %	7 %
2006	44 %	19 %	12 %	6 %	19 %
2007	67 %	9 %	8 %	8 %	8 %
Sum	42 %	27 %	9 %	8 %	14 %

De fleste kandidatene er i alderen 22 – 26 år. 69 % av kandidatene er under 32 år ved avsluttet studium. Bortsett fra i det første kullet, har den yngste gruppen økt jevnt. En del enkeltkandidater bidrar mye til å trekke gjennomsnittsalderen opp.

Oversikten nedenfor, fig. 5, viser gjennomsnittsalderen for studentene på de ulike kandidatkullene. Det har ikke vært noen vesentlig endring i gjennomsnittsalderen for de fem studentkullene.

Fig. 5: Gjennomsnittsalder ved avsluttet studium for de ulike studentkullene

Avgangså fra studiet	2003	2004	2005	2006	2007
Gjennomsnittsalder	28,1	29,4	30,6	30,5	29,1

4.2 KANDIDATENES ARBEIDSLIV/ YRKESARENA

Når det gjelder kandidatenes yrkesarenaer er det svært mange variabler både når det gjelder type jobber, innholdet i jobbene, men ikke minst når det gjelder ansettelsesforhold. Kandidatenes ulike typer yrkesarenaer er gruppert i noen kategorier. Det store flertallet av kandidatene er i undervisningsstillinger. Her er innholdet i jobbene gruppert etter undervisningsfag og andre oppgaver. Med ansettelsesforhold menes her stillingens størrelse (i prosent), og om den er fast, midlertidig eller om det er vikariater av varierende lengde. Her er variasjonene svært store. Stillingsprosenten variere mye. Mange har reduserte stillinger ut fra eget ønske, mens andre uttrykker at de gjerne hadde ønsket 100 % stilling. Enkelte har også

stillinger som er delt mellom to forskjellige institusjoner. Disse variasjonene vil i det følgende bli kommenterte, men er ikke systematisert i grupper. Til det er variablene for mange.

Kandidatenes ulike jobbtper (yrkesarenaer)

Grupperingen av kandidatene innenfor ulike jobbtper tar utgangspunkt i den jobben kandidatene selv oppgir som sin hovedjobb. Det er flere som har små deltidsstillinger i tillegg. Stillingsstørrelsene varierer også ganske mye. Mange oppgir at stillingsstørrelser under 100 % er selvvalgte av ulike grunner, mest på grunn av at jobben kombineres med studier eller omsorg for egne barn. Det store flertallet av kandidatene, 67 %, oppgir at de har undervisningsstillinger i grunnskolen. Tar vi med videregående skole og kulturskolen utgjør andelen som jobber i undervisningsstillinger 73,6 %. Fire kandidater jobber i skolefritidsordningen, SFO, mens to oppgir barnehagen som arbeidsplass. Fem kandidater er plassert under kategorien ”jobber som ikke krever pedagogisk utdanning”. Noen av dem sier at de ikke ønsker å arbeide som lærer, blant annet fordi de har fått bedre betalte jobber.

Fig. 6: Pelu-kandidatenes yrkesarenaer, hele landet

Yrkesarena våren 2007	Antall
Barneskole	26
Ungdomsskole	11
Kombinerte, barne- og ungdomsskoler	10
Kulturskole og andre kulturinstitusjoner	7
Ulike jobber som ikke krever pedagogisk utdanningen	5
Baseledere, SFO	4
Miljøterapeut	3
Pedagogisk leder i barnehage	2
Barselpermisjon og masterstudium	2
Videregående skole	1
BUP(barne - og ungdomspsykiatriken)	1
SUM	72

Ser vi på landet under ett, oppgir det store flertallet av kandidater å ha stillingsstørrelser på mellom 70 og 100 %. Flere av kandidatene har i tillegg til de jobbene som er oppgitt i tallmaterialet (fig. 6), mindre stillinger i kulturskolen, innenfor andre kulturorganisasjoner eller i frivillige organisasjoner, som for eksempel, skolekorps, teatergrupper og lignende.

Fig.7: Kandidatenes yrkesarenaer:

Søylediagram som viser forholdet mellom undervisningsstillinger og andre typer jobber

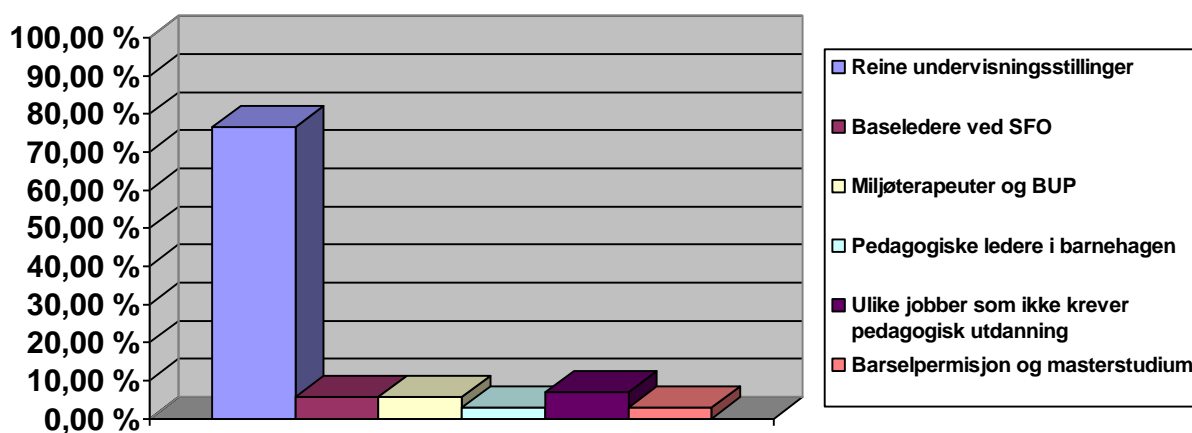

Fig. 8: Kandidatenes yrkesarenaer:

Tabell som viser forholdet mellom undervisningsstillinger og andre typer jobber

Rene undervisningsstillinger (grunnskole, vg.skole, kulturskole)	55	76,4 %
Baseleder ved SFO	4	5,6 %
Miljøterapeut og BUP (barne- og ungdomspsykiatrien)	4	5,6 %
Pedagogisk leder i barnehage	2	2,8 %
Ulike jobber som ikke krever pedagogisk utdanning	5	6,9 %
Barselpermisjon og masterstudium	2	2,8 %
SUM	72	100 %

Tabellene over (fig. 7 og fig. 8) viser at hele 76,4 % av kandidatene er i jobber som utdanningen ble opprettet for å kvalifisere for. Oppretter man en samlekategori for alle typer jobber som krever pedagogisk utdanning, eller der dette er en viktig kompetanse, vil denne kategorien bestå av undervisningsjobber, pedagogiske ledere i barnehage, baseledere på SFO og miljøterapeuter. Hele 90,3 % av kandidatene vil da falle innenfor denne kategorien.

Tabellen nedenfor viser fordelingen.

Fig. 9: Forholdet mellom jobber som krever pedagogisk kompetanse, eller hvor dette er en fordel, og andre typer jobber.

Jobber der pedagogisk kompetanse kreves eller er en fordel	65	90,3 %
Jobber som <u>ikke</u> krever pedagogisk kompetanse	5	6,9 %
Kandidater som ikke er i jobb	2	2,8 %

Flere av kandidatene har, eller har hatt, jobber innenfor ulike kulturinstitusjoner. Som eksempler kan nevnes oppdrag for den kulturelle skolesekken (DKS), prosjektleder for barnas festspill ved Festspillene i Nord-Norge (Harstad), formidlingskonsulent for Musikk i Nordland, med mer.

Geografisk fordeling av kandidatenes yrkesarenaer:

63, 8 % av kandidatene befinner seg i ulike jobber i Tromsø kommune. At kandidater med tilhørighet til andre steder velger å bli på studiestedet etter endt utdanning er ikke spesielt for Pelu-kandidatene. Nordland er det fylket utenfor Troms som har flest kandidater, selv om fylket har egen faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag på Høgskolen i Nesna. De fleste kandidatene i Nordland har tilknytning til, og jobber i den nordligste delen av fylket.

Fylkesvis fordeling av kandidater:

- Troms: 53
- Nordland: 8
- Finmark: 4
- Andre fylker: 7

Geografisk fordeling av ulike kandidatenes yrkesarenaer:

Tromsø kommune: (46)

Barneskole: 17

Ungdomsskole: 9

Kombinerte barne- og ungdomsskoler: 4

Baseleder SFO: 4

Jobber som ikke krever pedagogisk kompetanse: 4

Kulturskole: 2

Andre kulturinstitusjoner (Tromsdalen kulturhusKulta, Norsk Musikkråd): 2

Videregående skole: 1

Pedagogisk leder i barnehage; 1

Miljøterapeut: 1

Barselpermisjon: 1

Andre kommuner i Troms: (7)

Barne- og ungdomsskole: 2

Jobber som ikke krever pedagogisk kompetanse: 2

Ungdomsskole: 1

Kulturskole: 1

Andre kulturinstitusjoner (Festspillene i Nord Norge): 1

Finmark: (4)

Barne- og ungdomsskole: 2

Barneskole: 1

Ungdomsskole: 1

Nordland: (8)

Barneskole: 5

Barne- og ungdomsskole: 1

Andre kulturinstitusjonen (Musikk i Nordland, formidlingskonsulent): 1

BUP (barne- og ungdomspsykiatrien): 1

Andre deler av landet: (7)

Barneskoler: 3

Barne- og ungdomsskole: 1

Pedagogisk leder i barnehage: 1

Miljøterapeut: 1

Masterstudium: 1

Det ser ut til å være en klar sammenheng mellom hvor kandidatene jobber og hvilke ansettelsesforhold de oppgir å ha. Andelen som har faste tilsetting i undervisningsstillinger er langt høyere for de som jobber utenfor Tromsø kommune enn for de som har valgt å bli i byen. Når det gjelder størrelsen på stillingene, er det så mange variabler at det er vanskelig å trekke noen sikre konklusjoner med tanke på forskjeller mellom for eksempel by og utkant.

Undervisningsfag for kandidater som er ansatt i lærerstillinger

Som tabellen over (fig. 6) viser er de fleste kandidatene ansatt i lærerstillinger knyttet til barnetrinnet i grunnskolen. Dette har tradisjonelt vært allmennlærerens arena, med få faglærerstillinger. Allmennlæreren har alltid undervist i alle grunnskolens fag, også de praktiske og estetiske fagene, uten å ha hatt fagene i lærerutdanningen eller gått gjennom annen kvalifisering utover egen grunnskole. Det er likevel litt overraskende at så mange Pelu-kandidater underviser i andre fag enn de har formell kompetanse i.

Tabellen i fig.10 viser de fagene kandidatene oppgir at de underviser i. Stillingsandelen i de ulike fagene er ikke tatt med i beregningen. Tallene i kolonnene viser kun hvor mange som oppgir at de underviser i de enkelte fagene

Fig. 10: Kandidatenes undervisningsfag våren 2007

FAG	BARNE- TRINNET	UNGDOMS- TRINNET	KOMBINERTE BARNE- OG UNGDOMSSKOLER	SUM
Norsk	16	13	4	33
Musikk	14	10	5	29
Kunst og håndverk	13	9	6	28
Mat og helse	8	6	2	16
Matematikk	9	2	2	13
Kroppsøving	5	5	2	12
Samfunnsfag	8	3	1	12
Engelsk	7	2	2	11
Spesialpedagogikk	5	4	1	10
KRL	7	2		9
Natur & miljø	6	2		8
Alle fag	6			6
Data/IKT	1	1		2

Ikke overraskende er det flest som oppgir norsk som undervisningsfag. Dette er et fag som inngår i den obligatoriske delen av i Pelu-utdanningen og som er et stort fag på alle trinn i grunnskolen. Deretter kommer de estetiske og praktiske fagene som utdanningen ble opprettet for å dekke behovet for kompetanse i. Flere kandidater sier i kommentarene at de hadde ønsket å ha større del av sin stilling knyttet til undervisning i de praktiske og estetiske fagene, men at det er andre lærere på skolen som underviser i en del av disse.

Andre oppgaver knyttet til undervisningsstillingene

Nedenfor følger en opplisting av oppgaver kandidatene oppgir å ha i tillegg til vanlige undervisningsoppgaver. Tallet i parentes viser hvor mange som oppgir at de har følgende oppgave:

- Kontaktlærer (8)
- Samlingsstyrer/fagansvarlig for kunst og håndverk (7)
- Samlingsstyrer for mat og helse (1)
- Lede musikkseksjon (1)
- Fagansvarlig for naturfag (1)
- Teamleder (1)
- Kulturkontakt (2)
- HMS ansvarlig/verneombud (2)

- Byggekomité for nytt skolebygg (1)

Vi ser også her at kandidatene har ulike typer oppgaver som vanligvis allmennlærerne har ivaretatt. En oppgave flere kandidatene nevner, og som ser ut til å være spesiell for Pelu-kandidatene, er at mange føler de blir tillagt et særlig stort ansvar når større tverrfaglige prosjekter skal gjennomføres.

Hele 8 kandidater oppgir at de er kontaktlærere. Dette er en oppgave flere kommenterer som krevende. De følte seg uforberedt på oppgaven som nyutdannede lærere, og etterlyser fokus på dette i lærerutdanningen.

Trivsel i nåværende jobb

Ved studiestart, og også i løpet av studietiden, er det flere av studentene som uttrykker usikkerhet knyttet til yrkesvalget som fremtidig lærer. Noen sier at de har valgt utdanningen mer på grunn av interesse for fagene, enn ut fra ønsket om å bli lærer. Spørsmålet om trivsel i jobben ble derfor stilt blant annet for å finne ut om kandidatene er fornøyd med sitt yrkesvalg, om de trives i lærerrollen. Her er svarene entydige og overraskende positive. 100 % svarer at de trives i jobben, uansett hvilken type jobb de har. Noen sier at de trives veldig godt som lærere, men at de hadde ønsket å ha større andel av undervisningen i de praktiske og estetiske fagene, som de har kompetanse i. En kandidat oppgir å trives som lærer, men ønsker å jobbe ved en annen skole. Fire kandidater som jobber på SFO, sier at de trives og føler seg kompetente, men at de hadde fortrukket lærerjobber dersom de hadde fått det. Det samme gjelder for to andre kandidater som ikke har lærerstillinger, men som gjerne ville ha hatt det. Dette spørsmålet hadde ingen svaralternativer. Kandidatene måtte svare med egne ord. Mange bruker svært positive begreper for å beskrive trivselen. Hele 23 kandidater bruker begrepene veldig bra, kjempegodt, supert, meget godt og stortrives. De fleste andre bruker benevnelsene bra og godt.

Kandidatenes opplevelse av egen kompetanse i forhold til jobben

Følgende spørsmål ble stilt: *Føler du at du har den kompetansen du trenger for å mestre jobben?* Kandidatene hadde ingen svaralternativer og måtte svare med egne ord. Som svarkategorier er det, i tillegg til ja- og neikategorier, valgt å lage en kategori som er kalt

”både ja og nei/delvis”. Det er disse begrepene de fleste som ikke svarer ja eller nei bruker. Svarene nedenfor representerer alle kandidatene uansett jobbtype:

Ja: 47 kandidater (65 %)

Nei: 5 kandidater (7 %)

Både ja og nei /delvis: 15 kandidater (21 %)

Ikke svart: 5 kandidater (7 %)

53 av kandidatene var på svartidspunktet tilsatt i undervisningsstillinger i grunnskolen, videregående skole og kulturskolen. I denne gruppen fordeler svarene seg som følger:

Ja: 40 kandidater (75 %)

Nei: 1 kandidat (2 %)

Både ja og nei/ delvis: 8 kandidater (15 %)

Ikke svart: 4 kandidater (8 %)

Overraskende mange føler at de har den kompetansen de trenger for å mestre jobben. Nesten samtlige av de som svarer nei eller både ja og nei/delvis knytter tilleggskommentarer til svaret. Begrunnelsene for at de svarer nei eller både ja og nei/delvis er i de fleste tilfellene at de underviser i fag som de ikke har hatt i lærerutdanningen, og at de føler manglende kompetanse i disse fagene.

Nedenfor følger et utvalg sitater fra studentens svar på spørsmålet over:

- *Ja. Veien blir jo til mens man går. Mener at kompetansen man får fra lærerskolen kun blir et utgangspunkt. Det er hva man selv gjør med lærer-identiteten videre som er avgjørende*
- *Innenfor fagkompetansen eg har, føler eg meg kvalifisert og kompetent*
- *Nei, men jeg føler at jeg har kompetanse til å skaffe meg det*
- *Ja, i (aller) høyeste grad. (har mer utdanning i norsk og musikk utenom PELU) Det er en god trygghet å føle seg faglig kompetent!*
- *Ja, men første året følte jeg meg ganske blank på skole – hjem samarbeid*
- *Ja, men ikke i matte*
- *Ja, men lærer noe nytt hver dag*
- *Føler jeg har en grunnpakke som er nyttig for jobben jeg har nå*
- *Ja! Men sjølvsagt ser eg på yrkeslivet som ei utfordring. Utdanninga har gjeve meg mykje*

Områder kandidatene opplever å lykkes godt med

Spørsmålet som ble stilt var følgende: *Er det områder du føler at du lykkes godt med, eller har spesielt god kompetanse på? Eventuelt hvilke?*

På dette spørsmålet svarer mange kandidater enkeltfag som de føler at de lykkes med. Tabell 11 viser hvilke enkeltfagene kandidatene spesielt nevner. Kolonnen til høyre viser hvor mange som har trukket fram de ulike fagene.

Fig.11: Fag kandidatene føler seg spesielt kompetente i

Kunst og håndverk	25
Musikk	14
Kroppsøving	8
Mat og helse	8
Norsk	7
Drama	3
RLE	2
IKT	2
Matematikk	1
Engelsk	1

Svarene samsvarer i stor grad med de fagene som inngår i kandidatenes utdanning. Spørreskjemaet i undersøkelsen hadde et punkt hvor det skulle redegjøres for hvilke fordypningsfag, eventuelt annen videreutdanning, kandidatene hadde i tillegg til de obligatoriske fagene i utdanningen (vedlegg 1). Spørsmålet ble stilt blant annet for å undersøke om det var noen sammenheng mellom de fagene kandidatene hadde flest studiepoeng i og de fagene de følte seg mest kompetent i. I svarmaterialet på dette spørsmålet er det for mange feil til at det kan benyttes til å få en sikker tallmessig oversikt over kandidatenes fagvalg, og ut fra det si noe om sammenhengen mellom fagfordypning og opplevd kompetanse. Flere kandidater har blandet sammen obligatoriske fag og valgfag slik at totalsummen av studiepoeng/vektall som kandidatene oppgir, overstiger det de reelt har hatt. Men med forbehold om denne svakheten i svarmaterialet, kan det likevel tyde på at det er en

sammenheng mellom fagene studentene har flest studiepoeng i, og de som de opplever å ha best kompetanse i.

Det er flest kandidater som har tatt fordypning i fagene kunst og håndverk og musikk i løpet av årene med Pelu-utdanning. Mange har opp til 90 studiepoeng i disse fagene. Noen kandidater fremhever fag som ikke inngår i fagkretsen i Pelu-utdanningene, disse kandidatene har alle tatt videreutdanning i de fagene de nevner.

I tillegg til enkeltfag trekker kandidatene fram følgende områder som de føler at de lykkes godt innenfor:

Fig. 12: Områder kandidatene føler at de lykkes godt med

Nye innfallsvinkler, metoder, læringsstrategier	9
Kontakt med elevene/ å "se" elevene	7
Tema og prosjektarbeid, tverrfaglighet	6
Evne til kreativitet	5
Administrasjon, ledelse, organisering / klasseledelse	4

Kandidatenes vurdering av utdanningens relevant i forhold til nåværende jobb

Spørsmålet som ble stilt var følgende: *Synes du at utdanningen din er nyttig/relevant i forhold til den jobben du nå har? (begrunn gjerne)*. Kandidatene hadde ingen svaralternativer og måtte også her svare med egne ord. Svarene nedfor gjelder alle kandidatene, uansett hvilken type jobb de hadde:

Ja: 49 kandidater (68 %)

Nei: 4 kandidater (5 %)

Både ja og nei/delvis: 13 kandidater (18 %)

Ikke svart: 6 kandidater (8 %)

For de 53 kandidatene som var tilsatt i undervisningsstillinger (grunnskolen, videregående skole og kulturskolen) fordeler svarene seg slik:

Ja: 40 kandidater (75 %)

Nei: 1 kandidat (2 %)

Både ja og nei/ delvis: 8 kandidater (15 %)

Ikke svart: 4 kandidater (8 %)

Nedenfor følger et utvalg sitater fra studentens svar på spørsmålet om utdanningens relevans:

- *Ja, absolutt. Har god kompetanse i å tilrettelegge undervisningen, og gjøre praktiske ting*
- *Helt klart. Vanskelig å si hvordan, men det foregikk en modning og oppdragelse mot skole de 4 årene på Pelu*
- *Nei. Slik dagens skole er lagt opp er det svært vanskelig å få annen jobb enn som allmennlærer*
- *Ja. Er innom de praktisk-estetiske fagene daglig*
- *Både ja og nei. Føler at jeg blir en nøkkelperson når større ting skal arrangeres. Jeg må ha fag som jeg ikke har i fagkretsen min*
- *Den er nyttig så lenge man får ha de fagene man har hatt på høgskolen*
- *I forhold til jobben på kulturskolen så er de praktisk-estetiske fagene gull hvert! Jeg skal til neste år følge en stor gruppe barn på "stasjoner" som drama, dans, musikk og bilde, disse fagene har jeg fra Høgskolen og derfor var utdannelsen nyttig/ relevant*
- *Absolutt. Har en flott "verktøykasse" fra PELU som jeg bruker hele tiden*
- *Pelu-utdanning gir et generelt kompetansegrunnlag i fagene. Hadde vært fint om dere kunne tilby etterutdanning der man kunne oppnå en mastergrad i f. eks musikk og kunst & håndverk. For å legitimere disse fagene i skolen må vi lærere ha ekstra god kompetanse (kurs er også bra)*
- *Ja, veldig. Kan bruke den praktisk/estetiske bagasjen jeg har fra Høgskolen i alle sammenhenger, også i teoretiske fag. Har eksempelvis brukt mye kunst og håndverk og drama i naturfagsundervisningen*
- *Åja. Dette er utrolig viktige fag – Spesielt for de elevene som faller utenfor i teoretiske fagene! Jeg har for det meste bare praktisk/estetiske fag!*
- *Underviser som sagt ikke i praktisk/estetiske fag, men det grunnleggende i pedagogikken er helt avgjørende. Tenker på: planlegging av undervisningstimer, å forstå ulike typer adferd, skolen som institusjon*
- *Absolutt. Jeg opplever at arbeidsplassen min setter stor pris på at jeg kan litt om alle de estetiske fagene.....*
- *Ja, nå er den relevant, for dette året har jeg mer Pelu-fag*
- *Ja i barnehagen er PELU meget relevant. Jeg synes jeg nesten ikke gjør noe annet enn å bruke mine fag. Leker danser, musiserer, former, dramatiserer lager mat og går på tur i skogen, er mye i aktivitet. Alt dette sammen med barna*

Områder hvor kandidatene føler at de har behov for mer kompetanse

Spørsmålet som ble stilt var følgende: *På hvilke områder føler du at du trenger mer kompetanse/etterutdanning?* Det var ikke lagt noen føringer for svarene gjennom svaralternativer. Kandidatene måtte svare med egne ord. Mange nevner spesifikke fag eller emner innefor fag. Nedenfor er en oversikt over kandidatenes svar. Kolonnen til høyre viser hvor mange som har gitt de ulike svarene.

Fig. 13: Oversikt over fag og emner hvor kandidatene opplever behov for mer kompetanse.

Kunst og håndverk	12
Spesialpedagogikk	10
Musikk	9
Flere allmennfag	9
Norsk, lese og skriveopplæring	7
Administrasjon, ledelse, klasseledelse	7
Matematikk	5
Sosialpedagogikk	4
Drama	3

I tabellen er det bare tatt med fag eller emner som 3 eller flere har nevnt. Det er 7 kandidater som sier at de ikke føler noe behov for etterutdanning. Flere kandidater uttrykker ønske om masterstudium i musikk og kunst og håndverk ved Høgskolen i Tromsø. For øvrig er det bare enkeltfag eller emner kandidatene nevner. At så mange sier de trenger mer kompetanse i musikk og kunst og håndverk, har sannsynligvis sammenheng med at det er mange som har disse undervisningsfagene samtidig som dette er store og krevende fag, noe også flere kandidater påpeker. Enkelte av kandidatene har bare 30 studiepoeng, som er det obligatoriske minimumskravet i disse fagene, noe som kan oppleves som for lite, særlig på ungdomstrinnet.

4.3 TILBAKEBLIKK PÅ UTDANNINGEN

I denne delen presenteres kandidatenes begrunnelse for valg av Pelu-utdanningen, samt en vurdering av hva de er mest og minst fornøyd med ved utdanningen

Kandidatenes begrunnelse for valg av Pelu-utdanningen

Spørsmålet som ble stilt var følgende: *Hvorfor valgte du Pelu-utdanningen?*

Et stort flertall sier at de valgte utdanningen på grunn av interesse for fagene og fagkombinasjonen i utdanningen. Noen fremhever spesifikt interessen for enkeltfag, og da er det flest som nevner fagene musikk og kunst og håndverk. Generell interesse for kunst- og kulturfeltet trekkes også frem. Noen få sier at de ønsket å bli lærere og så på Pelu-utdanningen som en alternativ lærerutdanning uten matematikk og engelsk. Andre begrunnet valget med at

utdanningen virket spennende, kreativ og at de likte arbeidsformer som tema- og prosjektarbeid.

Nedenfor er et utvalg sitater fra kandidatenes begrunnelser for valg av Pelu- utdanning:

- *Fordi jeg hadde mulighet til å velge mye musikk og at jeg liker praktisk estetiske fag*
- *Det eneste jeg ville*
- *Fordi jeg ville arbeide med mennesker og fordi utdanningen virket artig. Noe den var også*
- *Har alltid ville bli lærer, valgte PELU rett og slett for å slippe matematikk på ALU. Når jeg begynte oppdaget jeg en dynamisk gjeng med medstudenter som gjorde det helt umulig å i det hele tatt vurdere andre utdanningsmuligheter.*
- *Ville prøve noe annet enn vanlig lærerutdanning. Virket spennende og kreativt. Liker praktiske fag*
- *Spennende fagsammensetning*
- *Fordi det var bruk for faglærere på det tidspunktet jeg startet min utdanning. Har også alltid likt å arbeide/ skape noe*
- *Fordi eg ønsker at andre mennesker skal få oppleve det gode disse faga har gjort med meg både faglig, men også på eit medmenneskleg plan. Det har gjeve meg positiv vekst og noko å vekse på gjennom livet”*
- *Jeg har ”alltid” vært med på kulturelle begivenheter og brenner spesielt for teater, musikk, kunst og estetiske uttrykk. I tillegg har jeg tro på at jeg kan formidle disse viktige tingene til de som er vår fremtid, - barn/ ungdommer*
- *Liker fagene og synes de er viktige fag i skolen*

Hva kandidatene er minst fornøyd med ved utdanningen på høgskolen

På dette spørsmålet var det ingen svaralternativer, eller kategorier for svaralternativer.

Kandidatene har også her brukt egne ord. Selv om de fleste har svart svært positivt på spørsmålet om utdanningens relevans (s. 16) er det mange som har en del kritiske merknader til utdanningen. En del av svarene tar opp forhold som omhandler ett eller flere enkeltfag.

Disse kommentarene spriker mye og blir ikke tatt med i denne rapporten. Det noen uttrykker tilfredshet med, er andre misfornøyd med. Både positive og negative kommentarer, knyttet til enkeltfag, er systematisert, anonymisert og vil bli overlevert til de fagmiljøene det gjelder.

Det som flest trekker fram som negativt, er samlingsbaserte studier i 3. og 4. studieår. I 2005 /2006 gikk alle fordypningsfag ved Høgskolen i Tromsø som samlingsbaserte tilbud.

Høgskolen evaluerte organiseringen, og fra høsten 2007 gikk alle praktiske og estetiske fag tilbake til ukentlig undervisning. Da den samlingsbaserte undervisningen var en relativt kortvarig organiseringsform (2år), og fordi dette nå er endret, er det overraskende at så mange påpeker dette som negativt.

Et annet forhold som trekkes frem, er at det er for stort sprik mellom teori og praksis, at det de lærer på høgskolen er for lite praksisforankret. En del av kommentarene omhandler deler av enkeltfag, men gjennomgående dreier det seg om at kandidatene etterlyser mer kunnskap om hvordan barn lærer, og om hvordan de kan omsette og tilpasse fagkunnskap og oppgaver til barn. Enkelte sier de ville hatt ”tips”, ideer og helt konkrete oppgaver de kunne bruke direkte i skolen. Flere etterlyser et sterkere fokus på selve lærerrollen i utdanningen. Emner som kandidatene særlig hadde ønsket en sterkere vektlegging på i utdanningen er skole – hjem-samarbeidet, kontaktlærerrollen og konfliktløsning.

Flere sier de synes læreutdanningen stilte for få og lave krav til studentene på mange områder, også faglig. Arbeidsmengden var for liten, og til dels ujevnt fordelt. Arbeidspresset når de kommer ut i jobb, oppleves som mye større. En av kandidatene gir en god og dekkende beskrivelse for dette synet: *Jeg tror mange får sjokk når de kommer ut i arbeidslivet nettopp på grunn av det enorme ”tempokiftet” for å bruke et musikkuttrykk.* I tilknytning til dette er det også flere som uttrykker både sinne og irritasjon over at enkelte studenter slipper for lett igjennom studiet. En sier at det er for mange ”gratispassasjerer” som snylter på andre studenter og som slipper gjennom. Noen sier også at det de er minst fornøyd med er egen arbeidsinnsats i studiet og at de brukte for mye energi på irritasjon over små bagateller.

Noen kandidater ønsker at utdanningen skulle hatt større frihet når det gjelder fagvalg, at de burde hatt muligheter for valg av andre skolefag, for eksempel matematikk og engelsk. Enkelte sier at de har hatt stort personlig utbytte av fag som dans og drama, men at de ved valg av disse fagene har få undervisningsfag, ettersom dette ikke er skolefag i grunnskolen.

Det er også en del kandidater som sier at de er fornøyd med alt, og at de ikke har noe negativt å trekke frem. Fire kandidater svarer ikke på spørsmålet.

Nedenfor følger direkte sitater fra kandidatenes svar. På grunn av min subjektive stilling som faglærer, har jeg valgt å ta med alle kommentarene som ikke er avhengig av en større kontekst, eller knyttet til enkeltpersoner, fag eller administrasjonen. Det vil derfor være en del gjentakelser av de sammen poengene:

- Føler noen ganger at det var lite undervisning. Hadde vært fint om man kunne velge fag selv, at PELU og allmennlærer ble slått sammen
- Læreutdanningen (både Pelu og Alu) er altfor lite knyttet til virkeligheten i skolen. Lærerutdanningen bør få større vekt på praksis. Vi trenger å lære om rapportskrivning, 10 P, skole-hjem-samarbeid osv. Dagens praksisordning er for kort og har for mange studenter pr. gruppe
- Til tider litt dårlig lagt opp pensum og mange unyttige forelesninger
- Ellers synes jeg man skulle lært noe om skole-hjem kommunikasjon, årsmøter, konferansetimer. Enkle ting som man ikke vet noe om før man er i jobb
- At "gratispassasjerene" får bli med
- Vi jobbet mye med prosjekt-/temaarbeid (større prosesser.) I jobb planlegger vi ofte alene. Gikk ut i arbeidslivet med et forvrengt bilde av virkeligheten. Lite praksis
- Kunne kanskje vært åpent for å velge ett realfag/ bytte ut ett praktisk/estetisk
- Skulle ønske mer av vår undervisning var rettet mot det å lære bort (å lære å lære). Synes enkelte fag stilt for lave krav, mens andre la lista så høyt at oppgavetyperne ikke kunne gjennomføres til egen undervisning senere. Synes jevnt over at lærerutdanningen stiller for lave faglige krav, og at den hverdagen som møter en som "ordentlig" lærer ikke er i nærheten av hva 4 år på lærerhøgskolen med praksis har forberedt oss på...
- Savner mer praksis; at fagene var mere relatert til skole – f. eks en ideperm i k&h, musikk og drama
- Skulle vært mer fokus på skole – hjem i praksis. Foreldremøter. Konferansetimer
- At jeg ikke fikk velge mitt eget fag det siste året
- Veldig bra med veiledning underveis i oppgavene, men merket ofte at veilederne var stressa/pressa på tid under veiledning
- Praksis 4. året (skoleovertakelse) og i sin helhet skulle praksis vært innefor kulturskolene, spesielt musikk. Gruppearbeid fungerte dårlig
- Føler at det var for lite fokus på hvordan lære barn å lære. Lite didaktikk
- Føler et stort sprang mellom teori og virkelighet. Slik er det sikkert i alle utdanninger.....når ein er ferdig utdanna har ein så vidt begynt...
- At studenta brukte mykje tid/energi på å klag
- Det jeg husker som frustrerende var det pliktige oppmøte og oppgaver der det alltid var noen som lurte seg unna, men fikk fortsette likevel. Og frustrasjonen da vi kom opp i eksamen og jeg ble trekt til ei gruppe der de andre nesten ikke hadde vært tilstede/levert oppgaver!!!! Bare tanken gjør meg sint enda.
- Organisering, spesielt 4. år, da vi fikk samlingsbasert undervisning
- samlingsbasert undervisning!
- Samlingsbaserte studier er ikke bra for kontinuiteten. Jeg mener det gir studentene et dårligere tilbud
- Skulle ønske vi lærte mer konkrete ting som vi kunne ta med oss rett ut i undervisningen
- Muligheten for å fordype seg mest mulig i det man er mest interessert i er begrenset
- At det blir gitt ulike informasjoner fra lærerne. Opplevde dårlig kommunikasjon mellom dem. Ble fortvilt – og bra forvirret
- Er fornøyd med alt
- At Pelu- utdanningen er lite kjent uti skolene
- Pedagogikken og norsken burde vært obligatorisk mht. oppmøtte timer. Mange møtte sjelden opp, men fikk likevel examen. Dette er et tankekors da vi som norsklærere kanskje har ansvar for begynnende lese-skriveopplæring!
- Nja... det egentlig ikke noe jeg er misfornøyd med. Men er glad for at jeg tok IKT og læring. Dette er noe jeg har hatt stor bruk for siden elever sitter m. egen PC (noe som egentlig bare er en pest og plage)
- Kanskje at det var mulig å velge to fag som ikke er fag i skolen – drama og dans. Fagene var veldig bra for meg, utviklende og nyttig i skolen, men jeg tror likevel det hadde vært lettere å få jobb om jeg hadde matte eller engelsk istedenfor dans (Eller kanskje 15 sp av hvert fag)
- For meg ble arbeidskravene for få og enkle i de fleste fag – og jeg var høyt motivert for å lære enda mer mens jeg hadde sjansen. Det var veldig tungt for meg personlig at det var så vanskelig å ta fag ved siden
- For mye styring, fikk ikke arbeide fritt etter eget hode og skjønn
- Samlingsbasert studie
- At ikke alle fag går hvert år

- *Samlingsbasert undervisning. Synes arbeidet med fagene når de var samlingsbasert ble oppstykket og ujevn. Bedre med jevn og trutt jobbing gjennom hele året*
- *Stadige endringer av studieprogrammet. Hadde venta å få gjennomføre studiet slik det var skissert ved oppstart/ da jeg søkte. Følte at jeg mistet mye da studiet plutselig ble samlingsbasert fra 3. året. Søkte meg på heltid*
- *Samlingsbasert. Jeg flyttet til Tromsø og ville lære mest mulig og å gå på skolen. Var det noe jeg skulle ønske var annerledes var det nok egentlig bare de.*
- *skulle ønske det var mer praksis siste året, for jeg mener det er i praksis man lærer mest*
- *Man skulle fått flere tips om hva man kunne gjøre i undervisningen, noe man kunne tatt direkte med seg ut i arbeidslivet*
- *Samlingsbasert praktisk/estetisk*
- *Savnet progresjon i fagene*

Hva kandidatene er mest fornøyd med ved utdanningen på høghskolen

Spørsmålet som ble stilt var følgende: *Hva er du mest fornøyd med fra utdanningen på høghskolen?* Også i svarene her trekkes mange enkeltfag og lærere fram. Langt flere enn ved spørsmålet om hva kandidatene var misfornøyd med, noe som må ansees som positivt.

Noen mer generelle betraktninger nevnes av flere kandidater. Det som oftest blir fremhevet blir omtalt i det følgende. Et godt læringsmiljø med gode faglærere og godt klassemiljø opplevdes av mange som positivt. Tilfredshet med gode lærere, både faglig og menneskelig, er den kommentaren som oftest nevnes. Kandidatene uttrykker at de følte nærhet til mange lærere og fikk god veiledning når de hadde behov for det. Et godt og stimulerende klassemiljø er også en kvalitet som mange fremhever. Arbeidsformene, og særlig tverrfaglige tema- og prosjektarbeidene mener flere har vært lærerikt og nyttig for å utvikle samarbeidskompetanse og helhetlig tverrfaglig tenking, noe de mener å ha stor nytte av i arbeidslivet.

Flere fremhever også den store fagvalgsmuligheten som positivt, noe ikke alle har samme syn på. I følge ”misnøyekommentarene” var det noen som syntes denne muligheten var for begrenset. En del sier de var fornøyd med å kunne ta en fordypning med opp til 90 studiepoeng siste studieår. Dette gjelder særlig for faget kunst og håndverk, der det enkelte år har vært usikkert om det vil bli nok studenter til å gi tilbud om kunst og håndverk 4 (de siste 30 studiepoengene som til sammen gir en fordypning på 90 studiepoeng).

Nedenfor er en del direkte sitater med de positive kommentarene fra kandidatene:

- *Klassen!!! De morsomme prosjektene, praksis fra Nepal (alternativ praksis)*
- *Godt fornøyd*
- *Tilgjengelighet ved utstyr og lokaler. Imøtekommende stab. Kunstneriske prosjekter*

- *At jeg lærte så "masse om så masse"*
- *At vi jobbet mye prosjektbasert og at vi lærte oss å jobbe i team. Dette har jeg hatt god bruk for. Jeg er også glad for at vi slapp å ta fag samlingsbasert*
- *Mange muntlige og praktiske eksamener*
- *Lange praksisperioder hvert år*
- *At du fikk utvikle deg faglig i et relativt lite, trygt miljø*
- *Gode faglærere, godt miljø, inspirerende medelever og lærere, arbeidsmengda (svært arbeidssamt studie, med stort utbytte), val av fag ut frå interesse, medmenneskelege lærekrefter, briefing på kvifor dei estetiske faga er viktige i skulen, har lært å vere stolt av utdanning og yrke, gode vener, yrkesmoglegheiter, profesjonalitet, byen!*
- *Fleksibilitet og evne til å finne løsnings*
- *Mulighetene var alltid flere enn begrensningene*
- *Flinke lærere*
- *Jeg hadde mange fine år på Høgskolen*
- *Muligheten for å ta fagvalg/fordypninger som man ønsker. Man får da studenter som har ulike styrker/kvaliteter i jobbmarkedet + fornøyde studenter som brenner for faget sitt*
- *Jeg synes jeg har fått god kompetanse i flere fag – likevel føler jeg at det er så mye som jeg gjerne skulle hatt mer trening i*
- *Den tette kontakten med lærerne*
- *Gode veiledere*
- *Godt læringsmiljø*
- *God hjelp når man trengte det (f. eks ved oppgaveskriving)*
- *Muligheten til å velge fag*
- *Samarbeid med lærerne og studentene. Mange gode forelesninger*
- *Det var også generelt mange faglig dyktige lærere*
- *Det gode klassemiljøet, mye takket være prosjektene, tror jeg*
- *Og så prosjektene, sirkuset, Haugtussa-audition, utrolig mye å lære på disse prosjektene*
- *Tverrfagligheten og evnen til å sette alle fag i sammenheng*
- *Gode lærere (men med altfor lite tid til hver enkelt student)*
- *Jeg er fornøyd med det sosiale klassemiljøet vi hadde og den generelle personlige utviklingen jeg fikk i løpet av de fire årene ved Hitø*
- *Er fornøyd*
- *Helhetlig tenking i forhold til prosjekter (fag)*

4.4 ANDRE KOMMENTARER

I følgebrevet som ble sendt ut sammen med undersøkelsen, oppfordres kandidatene til å komme med utfyllende kommentarer (vedlegg 2). Enkelte har skrevet mye og langt under dette punktet. Mange av kommentarene i denne delen er momenter som omtaler forhold man er fornøyd eller misfornøyd med ved utdanningen. Det meste av dette er kommentarer som allerede er oppsummert under de to foregående spørsmålene og blir derfor ikke gjentatt her. Andre forhold som her tas opp er kandidatenes forhold til sin nåværende yrkesarena. Mange er opptatt av de praktiske og estetiske fagenes betydning og plass både innefor egen arbeidsplass, særlig skolen, men også mer generelt.

Kommentarer fra kandidater som har andre yrkesarenaer enn lærerstillinger i grunnskolen

De fleste av kandidatene som ikke er i lærerstillinger, drøfter utdanningens relevans i forhold til nåværende jobb. 4 oppgir at de jobber i skolefritidsordningen (SFO). Alle sier de føler at utdanningen er svært relevant for denne jobben, men at de hadde fortrukket lærerjobber hvis de hadde fått det. Både lønn og status er lavere i SFO. Kandidatene føler at de har en kompetanse som er nyttig, og at dette er en viktig jobbarena. Flere av de som jobber i SFO har i tillegg mindre undervisningsstillinger, og noen tar vikartimer på de skolene hvor de jobber, i håp om å få innpass som lærer.

En annen jobbarena som to av kandidatene har oppgitt er barnehagen. Kommentarene fra disse er omtrent de samme som for de som er tilsatt i SFO. Den ene sier: *..i barnehage er PELU meget relevant. Jeg synes jeg ikke gjør annet enn å bruke mine fag. Leker, danser, musiserer, former, dramatiserer, lager mat, går tur i skogen, er mye i aktivitet. Alt dette sammen med barna.* Selv om de ikke har spesialutdannelse i småbarnspedagogikk, føler de at fagene og metodikken fra utdanningen lett kan omsettes til å jobbe med mindre barn.

En tredje jobbarena er kulturskolen. En del av kandidatene som nå har andre jobber, har tidligere jobbet i kulturskolen. Kandidatene oppgir kulturskolen som en faglig relevant og spennende arbeidsplass, men mange fortrekker jobb i skolen, på grunn av ugunstig arbeidstid i kulturskolen (mye ettermiddags- og kveldsjobbing).

Flere av kandidatene som ikke har fått lærerjobb, tar opp problemstillingen med at ”inngangen” til lærerjobb ser ut til å være gjennom først å være tilkallingsvikar en periode. For mange er dette vanskelig fordi de er helt avhengig av sikker og stabil inntekt. En av kandidatene sier han opplever at dette er vanskeligere for menn. Flere kvinner er fremdeles ”forsørget” og kan kombinere dette med omsorgspermisjon for egne barn.

Kandidatenes opplevelse av egen status og posisjon i skolen

Her spriker kandidatenes opplevelse av situasjonen. Noen fremhever at de føler seg verdsatt for sin kompetanse, mens andre opplever en manglende forståelse for verdien av den

kompetansen de har. En av kandidatene gir følgende beskrivelse av hvordan han opplever situasjonen på arbeidsmarkedet:

Pelu- utdanningen er svært viktig, men realiteten er at rektorene rundt omkring nedprioriterer de praktisk-estetiske fagene. De fleste utlysningstekstene jeg har sett i Nordland og Troms har vært rettet mot spes. ped og språklærere. I samtaler med forskjellige rektorer har jeg blitt fortalt at fagene mine fra høyskolen ikke har vært særlig interessante. Jeg har blitt tilsatt på grunn av at jeg er mann. Jeg forteller deg dette fordi det er et bilde på holdningene som finnes rundt omkring. En rektor sa at "alle" kan undervise i musikk og kunst og håndverk. Heldigvis trengte jeg ikke å ta den jobben. Ved S..... skole trengtes det musikk lærer da den tiårige skolen aldri før hadde hatt det. Faget hadde blitt tildelt en lærer som en gang på 70-tallet tok 5vekt tall musikk. Vedkommende ble veldig lettet da en annen lærer tok over faget. Jeg har stor tro på at Pelu lærere er svært viktige. Lykke til med arbeidet!

Andre kandidater har langt mer positive erfaringer fra arbeidsmarkedet. Nedfor følger noen sitater fra svarene som viser dette:

- *Jeg opplever at arbeidsplassen min setter stor pris på at jeg kan litt om alle de estetiske fagene. Elever og kollegaer i grunnskolen uttrykker også at de liker måten jeg legger opp undervisningen ift hvordan for eksempel allmennlærere lager undervisningsopplegg. Jeg har fått en mengde tilbakemeldinger på at mine opplegg er engasjerende og kreative, og inspirerer elevene til ekstra innsats. Det er veldig hyggelig. Samtidig føler jeg at jeg tenker veldig annerledes enn for eksempel allmennlærere. Det kan være vanskelig å stå alene med pelu-kompetanse og tenke mot en flokk "tradisjonelle" allmennlærere. Jeg savner virkelig mine medstudenter i hverdagen!*
- *Jeg hadde ingen problem med å få jobb som nyutdannet – verken på vgs el. grunnskole. Kunne bare velge jobb.....(Kandidat som bor i Finmark)*
- *Jeg har fått jobb i skolen fordi jeg har de fagene skolen mangler lærere til. Kombinasjonene av fag som jeg har, har vært avgjørende for å få min stilling (Kandidat som har fast stilling ved en byskole i Tromsø)*

Flere kandidater fremhever at de føler at de har spesielle kvaliteter/fortrinn som de tilskriver

Pelu-utdanningens særegenhet. Nedenfor er noen av kandidatenes beskrivelser av dette:

- *Spesielt i arbeidet med barn som snakker svært lite norsk har jeg hatt utbytte av å tenke kreativt ved å bruke elementer fra musikk, drama og kunst og håndverksfagene i norsk-opplæringen*
- *Dette er utrolig viktige fag – Spesielt for de elevene som faller utenfor i teoretiske fag! Jeg har for det meste bare praktisk/estetiske fag!*
- *Opplever at allmennlærere sliter med innlæring hvor jeg føler jeg når frem (f.eks v/ bruk av drama, K&H –tverrfaglig brukt) Det gir meg trua på at vi går rett vei!*
- *Føler at jeg blir en nøkkelperson når større ting skal arrangeres*
- *Uten Pelu-utdanningen har jeg ikke kunnet jobbet med spes.eleven fordi jeg må være kreativ for å motivere nettopp denne eleven til å jobbe med skolefag + egenprodusert materiell*
- *Jeg føler at jeg har erfaring og kompetanse i tverrestetiske tenkning, og det kan være utfordrende i møte med noen med spisskompetanse i ett enkelt fag*

Positive reaksjoner på undersøkelsen og utdanningen

I spørreskjemat bes kandidater som ønsker å få tilsendt undersøkelsen om å oppgi e-postadresse. Nesten alle kandidatene har gjort det, og poengterer i kommentarene at de er svært interessert i å få tilsendt resultatene. Mange kandidater fremhever det som positivt at høyskolen gjør denne typen undersøkelse. Flere benytter også rubrikken ”andre kommentarer”

til å komme med ulike former for takk til høgskolen. Her følger noen sitater som gir eksempler på ovenfornevnte kommentarer:

- *Synes det er positivt at dere fra høgskolen viser interesse for tidligere studenters møte med arbeidslivet*
- *Glad for at undersøkelsen blir gjort, at noen fra Høgskolen bryr seg*
- *Eg ser med stor glede tilbake på åra som pelu-utd. har gjeve meg! Eg skryt mykje av byen og utdanninga mi. Den har forma meg positivt som menneske, og eg har hatt nokon av mine beste år til no i Tromsø. En stor takk til dykk alle! Og byen! Og takk! Tusen takk☺*
- *Takk :) På mange av lærerne kunne man merke at dette ikke bare var en jobb, de ville faktisk formidle noe*

5. OPPSUMMERING OG DRØFTING

Bakgrunnen for å gjøre denne undersøkelsen var å finne ut mer om Pelu-kandidatenes yrkesarenaer og hvordan de vurderer egen utdanning ved høgskolen. Skeptikerne til utdanningen har ment at kandidatene har for smal kompetanse og at det ville bli vanskelig for dem å få jobber, særlig ved mindre skoler i utkantstrøk. Ut fra datamaterialet i undersøkelsen er det vanskelig å si noe sikkert om arbeidsmarkedet for Pelu-kandidater ved små utkantskoler, fordi hele 64 prosent av kandidatene jobber i Tromsø kommune, de fleste ved de store skolene i det bynære området. I tillegg jobber flere av kandidatene i andre byer, som Oslo, Narvik og Bodø. På spørsmålet om kandidatene ønsker seg en annen jobb, er det ingen som uttrykker ønske om å få jobb andre steder, rent geografisk. Det er heller ingen som påpeker at det er vanskelig å få jobb på små skoler.

Ser man på Pelu-kandidatenes fagbredde, har alle kandidatene fagene norsk, musikk og kunst og håndverk med minimum 30 studiepoeng. Disse tre fagene utgjør til sammen 36 % av den 10-årige grunnskolens ordinære timetall. Tar man i tillegg med valgfagene kroppsøving og mat og helse, utgjør dette 48 % av grunnskolens totale timetall (Rundskriv F-012-06). Dette kan vanskelig vurderes som et for smalt kompetansespekter, selv for ganske små skoler. Spørsmålet om tilsetting av Pelu-kandidater dreier seg derfor mer om vilje til å prioritere kompetanse innenfor de praktiske og estetiske fagene enn størrelse på skolene.

På spørsmålet om kandidatene får relevante jobber i forhold til utdanningen, er tallene fra undersøkelsen klare: 73,6 % av kandidatene er tilsatt i undervisningsstillinger, av dette er 66,7 % i grunnskolen. Stillingsstørrelsen varierer riktignok noe, for de fleste mellom 70 – 100 %. Mange av kandidatene må undervise i andre fag enn de som inngår i Pelu-utdanningen, noe de fleste kandidatene beklager. Flere sier at kompetansen deres kunne vært bedre utnyttet dersom de hadde fått undervise mer i de praktiske og estetiske fagene. Kandidatene mener at årsakene

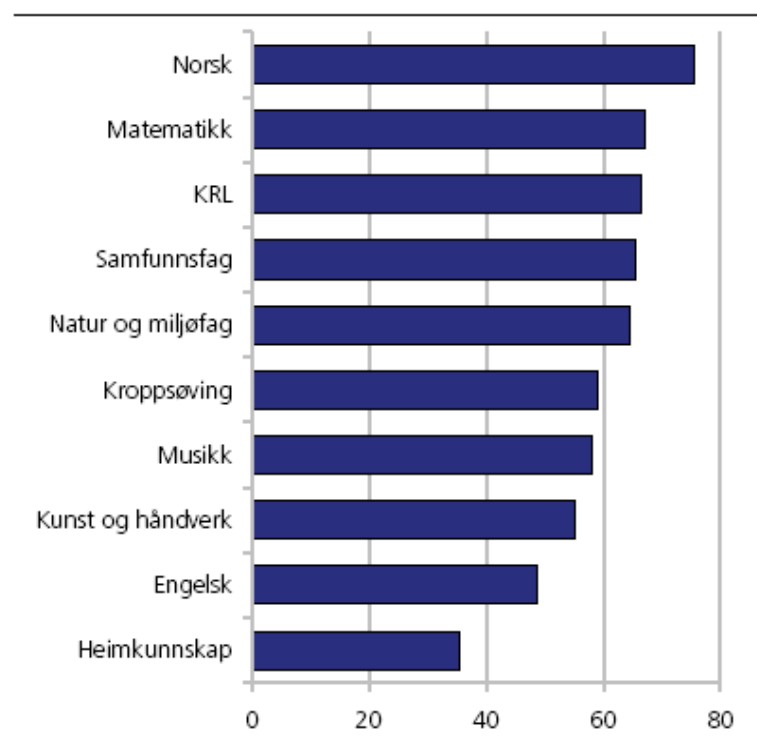
til at de ikke brukes bedre, er feilaktige prioriteringer og dårlig organisering ved skolene. Det kan se ut som at skoleledelsen bruker Pelu-kandidatene på samme måte som de bruker allmennlæreren. Kandidatene får i stor grad de samme oppgavene, både når det gjelder undervisningsfag og andre typer oppgaver knyttet til lærerjobben (se oversikt over andre oppgaver side 14).

Resultatene fra denne undersøkelse stemmer godt overens med resultatene fra en undersøkelse som ble foretatt høsten 2006 ved Høgskolen Stord-Haugesund, som også har faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag. Deres undersøkelse viste at 82 % av kandidatene som gikk ut fra studiet våren 2006, hadde relevante jobber etter 4 måneder. De fleste allerede etter to måneder (Høgskolen Stord-Haugesund 2006).

I 2002 fikk allmennlærerutdanningen ny rammeplan der ingen av de praktiske og estetiske fagene var obligatoriske. Dette har bidratt til en svekking av kompetansen i de praktiske og estetiske fagene. En kartlegging av kompetansen i grunnskolen (fig.13), gjennomført av Statistisk sentralbyrå i 2005, viser at det er de praktiske og estetiske fagene (og engelsk) som har den laveste lærerkompetansen i grunnskolen (Lagerstrøm 2007).

Fig.14: Andelen med fordypning i de fag de underviser i. 2005

Kilde: SSB/Lagerstrøm(2007)

Kartleggingen fra SSB viste også at det er de eldste lærerne som har den høyeste kompetansen i de fleste praktiske og estetiske fagene. Det vil si at mange av lærerne med best kompetanse vil være pensjonister om få år. Som et eksempel kan det nevnes at i faget kunst og håndverk var det på mellomtrinnet kun 5 % i aldersgruppen under 30 år som oppgir å ha 60 studiepoeng eller mer fordypning i faget. For aldersgruppene 30 – 39 og 40 – 49 ligger det noe høyere, på henholdsvis 12 % og 18 % prosent (ibid.).

Det er skoleeiers ansvar å sikre riktig og nødvendig kompetanse i sine virksomheter, jf. kapittel 10 i opplæringsloven (Opplæringsloven). Dette ansvaret innebærer å sikre god kompetanse også i de praktiske og estetiske fagene. Statistikken fra SSB skulle tilsa at behovet for Pelu-kandidatenes kompetanse et stort og blir økende.

Den store andelen av kandidatene som har undervisningsstillinger i Tromsø kommune, er overraskende. Arbeidsmarkedet for lærere i Tromsø har vært ”trangt” i mange år. Det har vært stillingsstopp i kommunen i perioder, og overtallige lærere fra en skole har blitt overført til en annen. At så mange Pelu-kandidater har fått jobb her betyr at kandidatene er konkurransedyktige i forhold til lærere med annen utdanningsbakgrunn. Kandidatene er spredt på 18 forskjellige grunnskoler. Ved en av skolene er det hele fire kandidater som jobber, mens fire skoler har tre kandidater. At en del skoler har ansatt flere Pelu-kandidater, kan tyde på at rektorene har vært fornøyd og tilsatt flere, mens de skolene som ikke har erfaring med kandidatene, fremdeles er litt reservert for den ”nye” og tilsynelatende smale kompetansen.

Resultatene fra denne undersøkelsen ble presentert på et rektormøte som Høgskolen i Tromsø hadde med sine praksisskoler. I den forbindelse var responsen fra rektorene at kandidatene ble oppfattet som dyktige og engasjerte lærere som tilførte skolene viktig kompetanse.

Et positivt og overraskende resultat er at alle kandidatene, dvs. 100 % av de som jobber i undervisningsstillinger, gir uttrykk for at de ønsker å være lærere og at de trives i rollen. Signe Kalsnes startet i 2001 en lengdesnittundersøkelse av studenter i faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag, inkludert alle høgskolene som har utdanningen (til sammen 140 studenter). Undersøkelsen ble gjennomført høsten 2001 og våren 2002 og omfattet de to første kullene. Studentene som deltok i undersøkelsen oppga at de valgte Pelu-utdanningen hovedsakelig ut fra ønsket om å studere estetiske fag (58 %) og i mindre grad av rene

yrkeshensyn (36%) (Kalsnes 2002). Når så mange av Pelu- kandidatene som er utdannet ved Høgskolen i Tromsø, har undervisningsstillinger i grunnskolen og gir uttrykk for at de primært ønsker å være lærere, er det grunn til å tro at utdanningen har lyktes i å sosialisere kandidatene mot den yrkesarenaen som utdanningen primært er rettet mot; lærerarbeid i grunnskolen.

En av styrkene til Pelu-utdanningen er at den i stor grad rekrutterer studenter som har en spesiell interesse for de fagene som inngår i utdanningen. I følge Kalsnes sin lengdesnittundersøkelse hadde halvparten av studentene i materialet bakgrunn fra de estetiske studieretningene i videregående skole, studieretning for musikk, dans og drama eller formgivningsfag, kunst og håndverk (ibid.). Dette er et godt utgangspunkt for motivasjon og engasjement både gjennom studietiden og i den videre yrkesutøvelsen. Høgskolen i Tromsø har årlig en omfattende studentevaluering. I denne evalueringen oppgir Pelu- studentene at de bruker flere arbeidstimer i gjennomsnitt pr. uke på studiene enn studentene på førskole- og allmennlærerutdanningen. Resultatet fra denne undersøkelsen for våren 2008 viste at Pelu- studentene oppga et gjennomsnittlig timetall på 30,7 timer pr. uke. Allmennlærer- og førskolelærerstudentene lå på henholdsvis 22,9 timer og 26,6 timer (Høgskolen i Tromsø 2008).

Kandidatene vurderer utdanningen ved høgskolen som relevant, og en stor del opplever seg selv som kompetente i de praktiske og estetiske fagene. Flere av kandidatene fremhever betydningen av de praktiske og estetiske fagene for elever som sliter med teorifagene og motivasjon. En del av kandidatene har fordypning i spesialpedagogikk og har spesialpedagogiske oppgaver knyttet til jobben. En inkluderende skole skal verdsette og ivareta elevenes ulike kompetanser og skal bidra til utvikling av alle elevers faglige og personlige styrker innenfor et bredt spekter av uttrykksmåter. Særlig de estetiske fagene musikk og kunst og håndverk har mange elementer i seg som berører viktig uttrykksformer innenfor ungdomskulturen. Dette er områder som mange elever har interesse for, og en viss kompetanse innenfor. På denne bakgrunn er det naturlig at Pelu-kandidatene opplever de praktiske og estetiske fagene som særlig viktige i en skole som i stadig større grad er blitt teoretisert.

KONKLUSJON

Undersøkelsen har vist at Pelu-kandidatene får relevante jobber, og at de fleste har undervisningsstillinger i grunnskolen. Kompetansesituasjonen for de praktiske og estetiske fagene i grunnskolen er ikke god. I et brev fra Nasjonalt råd for lærerutdanning (NRLU) datert mai 2007, til Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet, uttrykkes bekymring for situasjonen til de praktiske og estetiske fagenes situasjon i lærerutdanningene:

Nasjonalt Råd for lærerutdanning (NRLU) har uttrykt bekymring for situasjonen til de praktiske og estetiske/kunstfagene i lærerutdanningene i flere sammenhenger. Blant annet heter det i rådets arbeidsplan for 2007:

NRLU er redd for at de dyre fagene i lærerutdanningene vil bli radert bort som følge av dårlig økonomi og andre krav til rapportering. Dette gjelder for eksempel de praktiske og estetiske fagene, kunstfag og den estetiske dimensjonen i det hele tatt.... (Nasjonalt Råd for lærerutdanning, 2007)

I dokumentet *Skapende læring, strategi for kunst og kultur i opplæringen* er et av tiltakene: *Rekruttering til estetiske fag i lærerutdanningen*. Som en utdyping av dette tiltaket står det følgende:

Det skal arbeides for økt rekruttering til fordypninger i estetiske fag i førskolelærer- og lærerutdanningene, til faglærerutdanningen i praktiske og estetiske fag og til lærerutdanningen i kunst- og kulturfag. (Kunnskapsdepartementet 2007, s.44)

Ansvar for dette tiltaket ligger i hovedsak på kunst- og lærerutdanningsinstitusjonene. Utdraget fra brevet NRLU sendte til Kunnskapsdepartementet (som er referert ovenfor), tyder på at lærerutdanningsinstitusjonene er bekymret for om de klarer å ivareta dette ansvaret. Pelu- utdanningene er et viktig bidrag i denne sammenheng, men pr. i dag er det alt for få som utdannes på landsbasis, for å kunne dekke behovet for kompetanse i de praktiske og estetiske fagene. Fokuset i grunnskolen de siste årene har i stor grad vært rettet mot språk- og realfagene, blant annet på bakgrunn av Norges dårlige resultater i PIZA-undersøkelsene. Kompetansekravene i enkelte fag i grunnskolen kan også komme til å slå negativt ut for de praktiske og estetiske fagene, fordi det ikke kreves noen formell fagkompetanse i disse fagene, utover den generelle pedagogiske kompetansen.

På den internasjonale arenaen er det flere ting som tyder på at kunstfagene har fått større oppmerksomhet. I *Skapende læring, strategi for kunst og kultur i opplæringen* beskrives denne tendensen på følgende måte:

Arbeide med kunst og kultur i opplæringen er gitt økt fokus internasjonalt ved at UNESCO har satt "Arts in Education" på dagsorden. Arbeid med kunst og kulturelle uttrykk beskrives som grunnleggende for å utvikle egen selvforståelse og forståelse på tvers av kulturer i flerkulturelle samfunn. Det ble i mars 2006 i Lisboa utarbeidet et nytt grunnlag for et bredt internasjonalt samarbeid om å styrke arbeidet med kunst og kultur i opplæringen og arbeid for å øke forståelsen for den estetiske dimensjonen i alle skolens fag: "Road Map for Arts Education" (portal.unesco.org – "Road Map for Arts Education") (Kunnskapsdepartementet 2007, s.35)

EU-kommisjonen har gjort 2009 til kreativitetens år. I Norge har Unesco-rapporten *The Wow Factor* (Baumford 2006) blitt møtt med stor oppmerksomhet. Rapporten konkluderer med at det er en direkte sammenheng mellom gode elevresultater i alle fag og skolens satsing på estetiske fag og læreprosesser. Professor Anne Bamford, som har ledet arbeidet med rapporten, har det siste året ved flere anledninger vært i Norge for å presentere forskningsrapporten, som baserer seg på case-studier fra mer en 60 land. Kanskje er dette et første signal om at den internasjonale interessen for kunstfagenes betydning i opplæringen også er i ferd med å nå Norge. Forhåpentligvis vil ikke fokuset ensidig dreie seg om kunstfagenes betydning som "redskapsfag" eller støttefag for å bli bedre i andre fagdisipliner, men også at de estetiske fagene har en egenverdi.

Denne undersøkelsen viser at uteksaminerte kandidater er fornøyd med egen utdanning og at mottakelsen av kandidatene i grunnskolen også er overveiende positiv. Pelu-utdanningen dekker et stort kompetansebehov i grunnskolen. Skal de estetiske fagene ha en berettiget plass i grunnskolen framover, er det avhengig av at lærerne har kompetanse i fagene. Slik situasjonen er i dag, er det mange lærere som underviser i de praktiske og estetiske fagene uten å ha annen kompetanse enn den de har fra egen grunnskoleutdanning (med unntak av kroppsøving er ikke fagene obligatoriske i den videregående skole, studiespesialiserende linjer). Det er å håpe at revideringen av lærerutdanningen, og kompetanseforskriftene for tilsetning i grunnskolen, ivaretar de praktiske og estetiske fagene på en bedre måte enn det som har vært situasjonen de siste årene. Vi har behov for ulike typer lærere, med ulik kompetanse og ulik utdanningsbakgrunn. Pelu- kandidatene er et viktig bidrag i så måte. De representerer en annen "lærertype" som skolen og samfunnet har behov for.

LITTERATURLISTE

Baumford, Anne (2006): *The Wow Factor. Global research compendium on the impact of the arts in education*. Waxmann, New York

Høgskolen Stord-Haugesund (2006): *Relevansundersøkelse*.

Høgskolen i Tromsø (2008): *Evaluering av studieåret 2007-2008*. Avdeling for lærerutdanning, Høgskolen i Tromsø

Kalsnes, Signe (2002): *Faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag – løsningen på grunnskolens behov for lærere med estetisk kompetanse?* Flerstemmig innspill. NMH-publikasjoner 2002:3 Oslo: Norges musikkhøgskole

Kunnskapsdepartementet (2008): Rundskriv F-012-06. Innføring i kunnskapsløftet. Om fag- og timefordeling i grunnopplæringen, tilbudsstrukturen m.m
http://www.regjeringen.no/upload/KD/Rundskriv/2008/F_12_08_kunnskapsloftet_pr180908_korriger_t250908.pdf

Kunnskapsdepartementet (2007): *Skapende læring. Strategiplan for kunst og kultur i opplæringen 2007-2010*

Kunnskapsdepartementet (2006). *Læreplanverket for Kunnskapsløftet*. Midlertidig utgave juni 2006. Oslo

KUF (1997): Stortingsmelding nr. 48: om lærerutdanning. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet Oslo

Lagerstrøm, Bengt Oscar (2007): *Kompetanseprofil i grunnskolen. Hovedresultater 2005/2006*. Statistisk sentralbyrå. Oslo

Nasjonalt råd for lærerutdanning (2007): *De praktisk- estetiske fagenes situasjon i lærerutdanningene*. Brev til Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet 24.mai 2007

Opplæringsloven - LOV-1998-07-17-61: Opplæringslova

UFD (2003): *Rammeplan for faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag*. Utdannings- og forskningsdepartementet. Oslo

UFD (2002): *Rammeplan for allmennlærerutdanning*. Utdannings- og forskningsdepartementet. Oslo

UFD (2002): *Stortingsmelding nr. 16. Kvalitetsreformen Om ny lærerutdanning Mangfoldig – krevende – relevant*. Utdannings- og forskningsdepartementet. Oslo

VEDLEGG

Vedlegg 1: Spørreskjema

Navn (du kan være anonym, bare skriv kvinne eller mann):

Alder: _____

Hvilket år startet du på Pelu?: _____

Hvilket år avsluttet du Pelu?: _____

E-postadresse: _____

Hvilke fordypningsfag/ tilleggsfag har du tatt?

(i tillegg til de obligatoriske fagene i utdanningen)

FAG	ANTALL STUDIEPOENG
Musikk	
Norsk	
Kunst og håndverk	
Drama	
Ernæring, helse og miljø (Heimkunnskap)	
Kroppsøving	
Dans	
Pedagogikk(hvilken type):	
Andre fag (skriv hvilke):	

Har du jobb nå?

Ja

Nei

--	--

Hvis du ikke har jobb, Hva driver du med?(studier, permisjon, arbeidsledig m. m)

Hvis du har jobb, hvilken type?

<p>Grunnskole:</p>	<p>Hvor (skolens navn og sted)?:</p> <p>Hvilke klassetrinn?:</p> <p>Hvilke fag underviser du i?:</p> <p>Har du andre oppgaver?:</p>
--------------------	--

	<p>Når begynte du i denne jobben?</p> <p>Har du fast eller midlertidig stilling?</p> <p>Stillingsstørrelse:</p>
Videregående skole	<p>Hvor (skolens navn og sted)?</p> <p>Hvilken studieretning?</p> <p>Hvilke fag underviser du i?</p> <p>Har du andre oppgaver i jobben?</p> <p>Når begynte du i denne jobben:</p> <p>Har du fast eller midlertidig stilling:</p> <p>Stillingsstørrelse:</p>
Kulturskole	<p>Hvor (skolens navn og sted)?</p> <p>Hvilken type jobb har du der(beskriv innholdet kort)?</p> <p>Når begynte du i denne jobben?</p> <p>Fast eller midlertidig stilling?</p> <p>Stillingsstørrelse:</p>
Annen type jobb:	Beskriv jobben

Hvorfor valgte du å ta praktisk og estetisk faglærerutdanning?

Hvordan trives du med den jobben du har nå?

Har du hatt andre jobber etter fullført utdanning? Eventuelt hvilke jobber?

Ønsker du deg en annen jobb enn den du har nå? Eventuelt hvilken type?

Føler du at du har den kompetansen du trenger for å mestre jobben?

På hvilke områder føler du at du trenger mer kompetanse/ etterutdanning?

**Er det områder du føler at du lykkes godt med, eller har spesielt god kompetanse på?
Eventuelt hvilke?**

**Synes du at utdanningen din er nyttig/relevant i forhold til den jobben du nå
har?(begrunn gjerne)**

Hva er du mest fornøyd med fra utdanningen ved Høgskolen?

Hva er du minst fornøyd med?

Andre kommentarer: (Skriv gjerne på baksida, hvis du trenger mer plass)